

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՆԱԽԱԳԱՀ

պարոն ԳԱԼՈՒՍՏ ՍԱՀԱԿՅԱՆԻՆ

Հարգելի պարոն Սահակյան

Ձեզ ենք ներկայացնում Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եզրակացությունը Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի պատգամավորներ Վահրամ Բաղդասարյանի, Հովհաննես Սահակյանի և Արմեն Ռուստամյանի՝ օրենսդրական նախաձեռնության կարգով ներկայացրած «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքի նախագծի (Պ-1108-31.10.2016-ՊԻ-010/0) վերաբերյալ:

1. «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի նախագծի (այսուհետ՝ նախագիծ) 3-րդ հոդվածում՝

1) առաջարկում ենք 1-ին մասը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ նոր կետով.

«13) ունենալ երկու օգնական, որոնցից մեկը՝ վճարովի, իսկ մյուսը՝ հասարակական հիմունքներով:»:

Նշված առաջարկությունը ներկայացվել է՝ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ պատգամավորի բնականոն գործունեության ապահովման համար անհրաժեշտ է որոշակի մասնագիտական և տեխնիկական աջակցություն, որն իրականացվում է օգնականի միջոցով: Պատգամավորի օգնականի վերաբերյալ դրույթը գործում է նաև ներկայումս: Պատգամավորի

օգնականի վերաբերյալ նշում կա նաև նախագծում (հոդված 21), սակայն պատգամավորի օգնական ունենալու իրավունքի վերաբերյալ կարգավորումները նախաձեռնում բացակայում են.

2) 2-րդ մասի 5-րդ կետով սահմանվում է, որ Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի նիստերին, հանձնաժողովի նիստերին կամ խորհրդարանական լսումներին ներկայանալու անհնարինության դեպքում պատգամավորը պետք է տեղյակ պահի Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի նախագահին կամ հանձնաժողովի նախագահին: Տվյալ դեպքում պարզ չէ, թե ինչ իրավական հետևանքներ կառաջանան այն դեպքում, երբ պատգամավորն իր բացակայության մասին տեղյակ է պահում ոչ թե նախապես, այլ ավելի ուշ, որը ևս կարող է պայմանավորված լինել հարգելի հանգամանքներով: Այդ կապակցությամբ առաջարկում ենք նշված կետից հանել «նախապես» բառը.

3) 3-րդ մասի համաձայն՝ «Պատգամավորական էթիկայի կանոնները «Հանրային ծառայության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 28-րդ հոդվածով սահմանված՝ հանրային ծառայողի և բարձրաստիճան պաշտոնատար անձի էթիկայի կանոններն են»: Նախագծով պատգամավորի էթիկայի կանոնները նույնացվել են հանրային ծառայողի և բարձրաստիճան պաշտոնատար անձի էթիկայի կանոնների հետ: Սույն կարգավորումը չի բխում պատգամավորական էթիկայի հանրաճանաչ սկզբունքներից և մոտեցումներից: Բավական է հիշել հանրային ծառայության հիմնական սկզբունք համարվող քաղաքական գսպվածությունն դրսևորելու սկզբունքի, ինչպես նաև պատգամավորի՝ թե՛ առօրյա կյանքում, և թե՛ պատգամավորական գործունեության ընթացքում էթիկայի կանոնները պահպանելու հանրաճանաչ սկզբունքի մասին:

Հարկ ենք համարում նկատի ունենալ նաև, որ «Հանրային ծառայության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 28-րդ հոդվածի (հանրային ծառայողի և բարձրաստիճան պաշտոնատար անձի էթիկայի կանոնները) 4-րդ մասի համաձայն՝ «4. Սույն հոդվածով սահմանված՝ հանրային ծառայողի և բարձրաստիճան պաշտոնատար անձի վարքագծի կանոնները սպառիչ չեն: Էթիկայի լրացուցիչ կանոններ և դրանց նկատմամբ հսկողության այլ

մեխանիզմներ կարող են սահմանվել տվյալ ոլորտի առանձնահատկությունները կարգավորող օրենքներով»։ Կարծում ենք, որ սա այդպիսի դեպք է.

4) նշված հոդվածով պատգամավորի իրավունքների ցանկը սպառիչ է սահմանված, որը կարող է խոչընդոտել պատգամավորին իրականացնելու իր խղճին և համոզմունքներին համապատասխան այլ իրավունքներ: Այս առումով, իրավունքների ցանկից դուրս է մնացել ընտրողների հետ հանդիպումներ ունենալու պատգամավորի իրավունքը:

2. Նախագծի 4-րդ հոդվածում՝

1) 3-րդ մասում որպես պատգամավորի կարգավիճակով պայմանավորված պաշտոններ նախատեսվել են Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի նախագահի և նրա երեք տեղակալների, հանձնաժողովների նախագահների և նրանց տեղակալների, խմբակցությունների ղեկավարների, նրանց տեղակալների և քարտուղարների պաշտոնները: Այդ առումով հարց է առաջանում, թե արդյոք վերոգրյալ պաշտոնների շրջանակն ըստ էության չի ընդգրկում միջազգային խորհրդարանական կազմակերպություններում և միջխորհրդարանական հանձնաժողովներում պատգամավորների զբաղեցրած պաշտոնները.

2) 4-րդ մասում սահմանվում է, որ օրենսդրական նախաձեռնությամբ հանդես գալիս, Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի որոշման, հայտարարության, ուղերձի նախագիծ ներկայացնելիս, Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովում շրջանառության մեջ դրված հարցի վերաբերյալ առաջարկ ներկայացնելիս համապատասխան փաստաթղթերի հետ ներկայացվում է պատգամավորի շահերի բախման վերաբերյալ գրավոր հայտարարությունը՝ նկարագրելով շահերի բնույթը, սակայն նախագծում նախատեսված չեն մեխանիզմներ՝ շահերի բախումը գնահատելու համար:

3. Նախագծի 5-րդ հոդվածում՝

1) առաջարկում ենք 1-ին մասը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ նոր նախադասությամբ.

«Գրավոր հարցերն Ազգային ժողովի Աշխատակազմի (այսուհետ՝ Աշխատակազմ) միջոցով ուղարկվում են կառավարության աշխատակազմ:».

2) առաջարկում ենք 2-րդ մասը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«2. Հարցն ստանալուց հետո երեքշաբաթյա ժամկետում Հայաստանի Հանրապետության վարչապետը կամ նրա հանձնարարությամբ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության համապատասխան անդամը գրավոր պատասխանում է հարցին՝ պատասխանն ուղարկելով Աշխատակազմ, որը մեկ օրվա ընթացքում այն ուղարկում է պատգամավորին»:

4. Առաջարկում ենք նախագծի 6-րդ հոդվածի 6-րդ մասը «մասում նշված» բառերը փոխարինել «մասով սահմանված կարգով ընտրված» բառերով:

5. Նախագծի 7-րդ հոդվածում՝

1) առաջարկում ենք վերնագրում և 1-ին մասում «1-ին և 4-րդ» բառերը փոխարինել «1-ին, 4-րդ և 6-րդ» բառերով,

2) առաջարկում ենք հոդվածը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ նոր մասով.

«4. Սահմանադրության 168-րդ հոդվածի 6-րդ մասով նախատեսված դեպքում ստորագրաթերթում նշվում են այն պատգամավորի անունը, ազգանունը, ում լիազորությունները դադարեցնելու հարց է բարձրացվում, ինչպես նաև սահմանադրական դատարանում հարցի քննության ընթացքում որպես ներկայացուցիչ հանդես գալու իրավունք ունեցող պատգամավորի անունը, ազգանունը: Ստորագրաթերթին կցվում են պատգամավորի լիազորությունները դադարեցնելու հիմնավորումը, ինչպես նաև նախաձեռնողների հայեցողությամբ՝ հարցին առնչվող այլ փաստաթղթեր կամ նյութեր:»:

Հիշյալ դրույթը նախատեսվել է՝ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 169-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետը պատգամավորի լիազորությունները դադարեցնելու հարցի վերաբերյալ սահմանադրական դատարան դիմելու իրավասություն վերապահելն է նաև պատգամավորների ընդհանուր թվի առնվազն մեկ հինգերորդին:

3) առաջարկում ենք 4-րդ մասի համարակալումը փոխել՝ հաշվի առնելով նախորդ դիտողությունը: Առաջարկում ենք նույն մասից հանել «Ազգային ժողովի նախագահի հանձնարարությամբ՝» բառերը՝ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ իր կարգավիճակով

Աշխատակազմը կոչված է անհրաժեշտ պայմաններ ստեղծելու խորհրդարանի և վերջինիս մարմինների բնականոն գործունեության ապահովման համար:

6. Առաջարկում ենք նախագծի 9-րդ հոդվածի 4-րդ մասը «ձայները» բառից հետո լրացնել «իսկ ձայների հավասարության դեպքում տարիքով ավագը» բառերով, քանի որ չի բացատրում այն դեպքը, երբ մեկից ավելի տեղակալներ ստացած լինեն հավասար թվով ձայներ:

7. Նախագծի 12-րդ հոդվածում՝

1) առաջարկում ենք 1-ին մասի 3-րդ կետը «ղեկավարի» բառից հետո լրացնել «, տեղակալի» բառով:

Նույն դիտողությունը վերաբերում է նույն հոդվածի 3-րդ մասին.

2) առաջարկում ենք 3-րդ մասում «փոփոխությունները» բառից հետո ստորակետը փոխարինել վերջակետով, իսկ «որոնց մասին» բառերը փոխարինել «Ղեկավարի, տեղակալի և քարտուղարի անունները, ազգանունները, ինչպես նաև դրանց փոփոխությունները» բառերով:

Բանն այն է, որ նախագծի 4-րդ հոդվածում խոսվում է խմբակցության ղեկավարի տեղակալի մասին, սակայն հետագա իրավակարգավորումներում բացակայում են տեղակալի վերաբերյալ դրույթները:

8. Նախագծի 14-րդ հոդվածում՝

1) առաջարկում ենք 3-րդ մասը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ՝ նոր նախադասությամբ.

«Այդ իրավունքի իրացումը չպետք է խախտի կառավարող և ընդդիմադիր խմբակցությունների պատգամավորների թվի համամասնությունը:»:

Մշտական հանձնաժողովի կազմի ձևավորումը պետք է այնպես իրականացվի, որ յուրաքանչյուր խմբակցության՝ իր անդամների թվին համապատասխան առնվազն մեկական անդամ ներկայացնելու իրավունքն իրացնելիս միաժամանակ չխախտվի Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովում քաղաքական ուժերի հավասարակշռությունը՝ առանձին-

առանձին պահպանելով մեծամասնություն կամ փոքրամասնություն կազմող յուրաքանչյուր քաղաքական ուժի կշիռը.

2) առաջարկում ենք 8-րդ մասում երկրորդ «դադարում են» բառից հետո ավելացնել «կամ դադարեցվում են» բառերը:

Նախագծի 14-րդ հոդվածի 8-րդ մասում որպես հանձնաժողովի անդամի լիազորությունների դադարման հիմք նշվել է միայն պատգամավորի լիազորությունների դադարեցման հիմքը: Մինչդեռ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությունը նախատեսում է պատգամավորական մանդատը վայր դնելու միմյանցից տարբերվող երկու եղանակ՝ լիազորությունների դադարեցում և դադարում, որոնք ունեն առանձին իրավական հիմքեր (Սահմ., հոդված 98):

9. Նախագծի 15-րդ հոդվածի 1-ին մասում՝

1) առաջարկում ենք 3-րդ կետը հանել.

2) առաջարկում ենք 4-րդ կետից հանել «և դրա վերաբերյալ Ազգային ժողով է ներկայացնում եզրակացություններ» բառերը.

3) առաջարկում ենք 6-րդ կետից հանել «հիմնարկներին և կազմակերպություններին» բառերը՝ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ պետական հիմնարկները և կազմակերպությունները ենթակա են պետական մարմիններին, և վերջիններիս վերաբերող տեղեկատվությունը հնարավոր է ստանալ պետական մարմնի միջոցով:

10. Առաջարկում ենք նախագծի 17-րդ հոդվածի 7-րդ մասը «անձինք» բառից հետո լրացնել «և հարցը զեկուցողը» բառերով, քանի որ նախագծով սահմանված չէ հանձնաժողովի անդամ չհանդիսացող զեկուցողի մասնակցության հնարավորությունը դռնփակ նիստին:

11. Առաջարկում ենք նախագծի 18-րդ հոդվածի 5-րդ մասում մշտական հանձնաժողովի նիստում զեկուցողներին հարցեր տալու և ելույթ ունենալու իրավունք վերապահել նաև Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի լիազորած անձանց, այլապես Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը չի կարողանա ամբողջապես իրացնել Հայաստանի

Հանրապետության Սահմանադրությամբ նախատեսված օրենսդրական նախաձեռնության իր իրավունքը:

12. Նախագծի 19-րդ հոդվածում՝

1) առաջարկում ենք 1-ին մասից հանել «հիմնարկներին և կազմակերպություններին» բառերը՝ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ պետական հիմնարկները և կազմակերպությունները ենթակա են պետական մարմիններին, և վերջիններիս վերաբերող տեղեկատվությունը հնարավոր է ստանալ պետական մարմնի միջոցով.

2) առաջարկում ենք 1-ին մասի 1-ին կետում «երկշաբաթյա» բառը փոխարինել «մեկամսյա» բառով, իսկ 2-րդ կետը հանել:

13. Նախագծի 20-րդ հոդվածում՝

1) առաջարկում ենք 2-րդ մասի առաջին նախադասությունը «լսումների» բառից հետո լրացնել «թեման» բառով,

2) առաջարկում ենք 4-րդ մասում «այդ» բառը փոխարինել «համապատասխան» բառով:

14. Նախագծի 24-րդ հոդվածում՝

1) 1-ին մասում՝

ա. առաջարկում ենք 3-րդ կետը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ նոր նախադասությամբ.

«Սույն նորմը չի տարածվում էթիկայի հարցերով ժամանակավոր հանձնաժողովի վրա»,

բ. առաջարկում ենք 4-րդ կետը հանել.

2) 2-րդ մասում՝

ա. առաջարկում ենք 1-ին և 2-րդ կետերից հանել «պետական կամ համայնքային հիմնարկից, պետական կամ համայնքային կազմակերպությունից» բառերը,

բ. առաջարկում ենք 1-ին կետը «փաստաթղթեր» բառից հետո լրացնել «բացառությամբ պետական, ծառայողական, առևտրային կամ օրենքով պահպանվող այլ գաղտնիք պարունակող փաստաթղթերի» բառերով,

գ. առաջարկում ենք 2-րդ կետից հանել «պահանջել հանձնաժողովում քննարկվող հարցի ուսումնասիրության ընթացքում բացահայտման ենթակա հանգամանքների վերաբերյալ անցկացնել ստուգումներ, ուսումնասիրություններ, փորձագիտական հետազոտություններ և ներկայացնել դրանց արդյունքները» բառերը.

3) առաջարկում ենք 4-րդ մասը «անդամներն» բառից հետո լրացնել «քննարկվող հարցի առնչությամբ» բառով՝ հանելով «անարգել այցելել ցանկացած պետական կամ համայնքային հիմնարկ կամ կազմակերպություն, ինչպես նաև» բառերը:

15. Նախագծի 25-րդ հոդվածը, սահմանելով ժամանակավոր հանձնաժողովի լիազորությունների ավարտի վերաբերյալ դրույթներ, չի սահմանում կարգավորումներ, թե ինչ է տեղի ունենում, երբ լրանում է հանձնաժողովի գործունեության ավարտը, սակայն համապատասխան օրենսդրական նախաձեռնությունը չի ընդունվել: Առաջարկում ենք նման դեպքերի համար սահմանել նախագիծը մշտական հանձնաժողովներին տրամադրելու ընթացակարգեր :

16. Ինչ վերաբերում է քննիչ հանձնաժողովների կարգավիճակին, ապա միջազգային փորձի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ խորհրդարանական վերահսկողության գործառույթով օժտված քննիչ հանձնաժողովների իրավասությունների շրջանակները սահմանափակ են: Օրինակ՝ Ավստրիայի 1975 թվականի ընթացակարգային կանոնների հավելվածը սահմանում է պատվամենտի քննիչ կոմիտեի գործունեության կարգը: Վերջինիս 22-րդ պարագրաֆի համաձայն՝ Ավստրիայի քննիչ կոմիտեն ձեռք է բերում ապացույցներ հետաքննության շրջանակներում: Ապացույցները ձեռք են բերվում ապացույցների ձեռքբերման հիմնական կարգով, լրացուցիչ ապացույցներ ներկայացնելու պահանջների միջոցով, վկաներ և փորձագետներ կանչելով, ինչպես նաև անմիջական զննման արդյունքում: Ապացույցներ ձեռք բերելու համար կարող է պարտադրվել ֆեդերացիայի, մարզերի, համայնքների և համայնքների միավորումների մարմիններին, ինչպես նաև այլ ինքնակառավորվող մարմիններին ներկայացնել բոլոր նյութերը և փաստաթղթերը, որոնք առնչվում են հետաքննությանը: Իր անդամներից մեկի գրավոր միջնորդությունն ստանալուց հետո կոմիտեն

կարող է որոշում ընդունել հրավիրելու վկաներ: Միջնորդությունը պետք է հնարավորություն տա նույնականացնել վկային և այն հարցը, որի վերաբերյալ նրանք պետք է լսվեն:

Գործնականում քննիչ հանձնաժողովները մեծամասամբ քննում են քաղաքական գործիչների կողմից անարդյունավետ կառավարման, անբարեխիղճ վարչարարության և ենթադրյալ հակաիրավական վարքագծի դրսևորման հնարավոր դեպքերը: Հանձնաժողովները կարող են հարցաքննել վկաներին և փորձագետներին և պահանջել, որ դատարանների ու վարչական մարմինների կողմից անցկացվի հետագա քննություն: Քննիչ հանձնաժողովներն իրենց կողմից անցկացված քննության արդյունքներն ամփոփում են զեկույցներում, որոնք ներկայացվում են լիազումար նիստին:

1) հաշվի առնելով վերոգրյալը՝ առաջարկում ենք 28-րդ հոդվածի 2-րդ կետից հանել «պահանջել քննիչ հանձնաժողովի իրավասությանը վերաբերող հարցի ուսումնասիրության ընթացքում բացահայտման ենթակա հանգամանքների վերաբերյալ անցկացնել ստուգումներ, ուսումնասիրություններ, փորձագիտական հետազոտություններ և ներկայացնել դրանց արդյունքները» բառերը:

2) առաջարկում ենք պարզաբանել և հստակեցնել «նիստերին հրավիրել իրավասու պաշտոնատար անձանց» արտահայտությունը:

3) 2-րդ մասում «Մույն հոդվածի 1-ին մասում նշված տեղեկություններն ստանալու նպատակով քննիչ հանձնաժողովը պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններին կամ պաշտոնատար անձանց հարցումներ, իսկ իրավասու պաշտոնատար անձանց՝ հանձնաժողովի նիստերին ներկայանալու և բացատրություններ տալու հրավերներ է ուղարկում իր որոշմամբ կամ անդամների առնվազն մեկ քառորդի պահանջով» դրույթը խնդրահարույց է, այն հիմնավորման, պարզաբանման և հստակեցման կարիք ունի:

4) բացի դրանից, առաջարկում ենք նշված դրույթից հանել «կամ անդամների առնվազն մեկ քառորդի պահանջով» նորմը:

5) բացի վերոգրյալից՝ 28-րդ հոդվածում

ա. 1-ին մասում առաջարկում ենք 1-ին և 2-րդ կետերից հանել «պետական կամ համայնքային հիմնարկից, պետական կամ համայնքային կազմակերպությունից» բառերը՝ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ պետական հիմնարկները և կազմակերպությունները ենթակա են պետական մարմիններին, և վերջիններիս վերաբերող տեղեկատվությունը հնարավոր է ստանալ պետական մարմնի միջոցով,

բ. առաջարկում ենք 3-րդ մասում «մեկ» բառը փոխարինել «երկու» բառով, քանի որ մեկշաքայա ժամկետը խիստ կարճ է,

գ. առաջարկում ենք 4-րդ մասը «անդամներն» բառից հետո լրացնել «քննվող հարցի առնչությամբ» բառերով, իսկ «պետական կամ համայնքային հիմնարկ կամ կազմակերպություն» բառերը հանել.

6) 29-րդ հոդվածի մի շարք դրույթներ տարընթերցումների տեղիք կարող են տալ: Մասնավորապես՝

ա. 1-ին մասով սահմանվում է, որ քննիչ հանձնաժողովը չի կարող միջամտել դատավորների լիազորությունների իրականացմանը: Այստեղ ինքնին հարց է առաջանում, թե քննիչ հանձնաժողովը կարող է արդյոք միջամտել քննիչի, դատախազի, Հայաստանի Հանրապետության կառավարության, Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի կամ այլ պետական մարմինների լիազորությունների իրականացմանը,

բ. 2-րդ մասում նշվում է, որ քննիչ հանձնաժողովի գործունեությունը չի կարող փոխարինել քրեական գործով մինչդատական վարույթին, դատաքննությանը կամ արդարադատության իրականացմանը: Այստեղ նույնպես հարց է առաջանում, թե քննիչ հանձնաժողովի գործունեությունը կարող է փոխարինել Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի, օրենքով ստեղծված ինքնավար մարմնի կամ որևէ տեսչության վարչական վարույթին:

7) 30-րդ հոդվածի՝

ա. մասերը խնդրահարույց են. դրանք հինավորման, պարզաբանման և հստակեցման կարիք ունեն: Մասնավորապես՝ հարց է առաջանում, թե արդյոք քննիչ հանձնաժողովի գործառույթներն այնպիսին են, որ դրա աշխատանքներին մասնակցող անձինք պետք է ներկայանան

փաստաբանի միջոցով կամ արդյոք փաստաբանի ծառայություններից օգտվելու՝ քննիչ հանձնաժողովի աշխատանքներին մասնակցող անձանց իրավունքին համապատասխանում է պետության պարտականությունը օրենքով նախատեսված դեպքերում ապահովելու անվճար իրավաբանական օգնությամբ,

բ. 3-րդ և 4-րդ մասերում պարզ չէ, թե ինչ պատասխանատվության մասին է խոսքը: Առավել ևս նախագծին կից ներկայացված չէ անձանց պատասխանատվության ենթարկելու վերաբերյալ այլ օրենքներում համապատասխան փոփոխություններ կատարելու նախագիծ.

8) նախագծի 31-րդ հոդվածում «Պատասխանը պետք է ներառի քննիչ հանձնաժողովի եզրահանգումների առնչությամբ ձեռնարկված միջոցների վերաբերյալ տեղեկություններ» արտահայտությունը պարզաբանման և հստակեցման կարիք ունի:

Ընդհանուր առմամբ, նախագծի 29-րդ և 30-րդ հոդվածների համադրումից ստացվում է, որ քննիչ հանձնաժողովը կարող է իրականացնել դատավարական գործառույթներ:

Հարկ է նշել, որ բոլոր այն երկրներում, որտեղ խորհրդարանի կանոնակարգով քննիչ հանձնաժողովն օժտված է դատավարական իրավունքներով, ապա նման իրավունքները բխում են քննիչ հանձնաժողովի սահմանադրական կարգավիճակից: Մասնավորապես՝ դատավարական իրավունքներով օժտված է Գերմանիայի խորհրդարանում գործող քննիչ հանձնաժողովը, որը բխում է Գերմանիայի հիմնական օրենքից: Հիմնական օրենքի 44-րդ հոդվածը սահմանում է, որ Բունդեսթագն իրավունք ունի, իսկ իր անդամների մեկ քառորդի պահանջի դեպքում պարտավոր է ստեղծել քննիչ հանձնաժողով, որն անհրաժեշտ ապացույցները ձեռք է բերում հրապարակային լսումների ընթացքում: Սակայն առանձին դեպքերում հրապարակայնությունը կարող է բացառվել: Ապացույցների ձեռքբերման նկատմամբ կիրառվում են քրեադատավարական նորմերը: Դատարանները և վարչական մարմինները պարտավոր են քննիչ հանձնաժողովին ցուցաբերել փոխադարձ իրավական և միջգերատեսչական աջակցություն: Քննիչ հանձնաժողովի որոշումները ենթակա չեն դատական վերանայման: Միաժամանակ, դատարանները կաշկանդված չեն այն փաստերի գնահատման արդյունքներով, որոնք հետազոտվել են քննիչ հանձնաժողովի կողմից:

Համանման իրավակարգավորումներ են նախատեսված նաև Պորտուգալիայի և Սլովենիայի Սահմանադրությամբ և դրան համապատասխան խորհրդարանի կանոնակարգերով:

Ուստի առաջարկում ենք քննիչ հանձնաժողովի իրավական կարգավիճակի վերաբերյալ նախագծի դրույթները վերախմբագրել՝ հաշվի առնելով վերջինիս սահմանադրաիրավական կարգավիճակը:

17. Առաջարկում ենք նախագծի 33-րդ հոդվածի 1-ին մասում «ղեկավարներից» բառը փոխարինել «մեկական ներկայացուցիչներից» բառերով: Բանն այն է, որ ըստ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 104-րդ հոդվածի 3-րդ մասի՝ Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի խորհուրդը կարող է, ի թիվս այլ անդամների, կազմված լինել խմբակցությունների մեկական ներկայացուցիչներից, մինչդեռ նման կարգավորմամբ սահմանափակվում է խմբակցությունների իրավունքն իրենց հայեցողությամբ որպես խորհրդի անդամ առաջադրելու խմբակցության ցանկացած անդամի՝ ներառյալ խմբակցության ղեկավարի, քարտուղարի կամ այլ անդամի:

18. Նախագծի 36-րդ հոդվածում՝

1) առաջարկում ենք 3-րդ մասը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ նոր կետով.

«5) վարչապետի ներկայացուցիչը:».

2) առաջարկում ենք 4-րդ մասը «ծառայողները» բառից հետո լրացնել «վարչապետի ներկայացուցիչը» բառերով:

19. Առաջարկում ենք նախագծի 37-րդ հոդվածը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ նոր մասով.

«7. Վարչապետի ներկայացուցիչը խորհրդի նիստերին մասնակցում է խորհրդակցական ձայնի իրավունքով:»:

Հաշվի առնելով խորհրդի իրավասությունն օրենսդրական օրակարգի ձևավորման և հաստատման հարցում, մյուս կողմից՝ գործադիր իշխանության մարմինների ակտիվ մասնակցությունն օրենսդրական գործընթացին, կարծում ենք, որ ինստիտուցիոնալ առումով առավել

արդյունավետ է օրենքով ամրագրել Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից լիազորված անձանց մասնակցության ուղղակի հնարավորությունը:

20. Նախագծի 45-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 2-րդ և 3-րդ նախադասությունները հիմնավորման կարիք ունեն:

21. Առաջարկում ենք նախագծի 46-րդ հոդվածի 2-րդ մասը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«2. Օրակարգային հարցերի քննարկման հաջորդականությունը կարող է փոխվել Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի նախագահի հայտարարությամբ, իսկ խմբակցության ղեկավարի կամ քարտուղարի առարկության դեպքում՝ առանց քննարկման Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի քվեարկությանն է դրվում առարկությունը»: Նշված առաջարկությունը բխում է Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի աշխատանքներն արագ և արդյունավետ կազմակերպելու անհրաժեշտությունից:

22. Նախագծի 47-րդ հոդվածում՝

1) 2-րդ և 3-րդ մասերով սահմանափակվում է արտահերթ նիստ գումարելու վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրությամբ նախատեսված սուբյեկտների սահմանադրական իրավունքը: Մասնավորապես՝ «Օրենքի նախագիծը կարող է արտահերթ նիստի օրակարգում ընդգրկվել, եթե այդ նախագիծը շրջանառության մեջ է, և դրա առաջին կամ երկրորդ ընթերցման վերաբերյալ գլխադասային հանձնաժողովի եզրակացությունն ստացվել է կամ եզրակացության ներկայացման ժամկետը լրացել է» (հոդված 47) կարգավորումը ենթադրում է, որ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից արտահերթ նիստի կամ նստաշրջանի օրակարգում նախագիծը կարող է ներառվել նախագիծը Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողով ուղարկելուց մեկ ամսվանից էլ ավելի ժամանակ անց¹: Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածը, կարգավորելով Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կամ պատգամավորների նախաձեռնությամբ արտահերթ նիստ կամ նստաշրջան գումարելու իրավունքը, սահմանում է,

որ արտահերթ նստաշրջանը կամ նիստն անցկացվում է նախաձեռնողի սահմանած օրակարգով և ժամկետում: Նախագծով առաջարկվող կարգավորումներն էականորեն սահմանափակում են նիստ կամ նստաշրջան նախաձեռնողի՝ օրակարգ ձևավորելու իրավունքը, քանի որ նախագծերի օրակարգ ընդգրկվելը պայմանավորում է միայն գլխադասային հանձնաժողովի եզրակացությունը որոշակի ժամկետում ստանալու հանգամանքով կամ խորհրդի համաձայնությամբ: Ուստի առաջարկում ենք նախագծի 47-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ մասերն այնպես վերախմբագրել, որպեսզի չխախտվի Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածով նախատեսված արտահերթ նիստ կամ նստաշրջան նախաձեռնելու իրավասու սուբյեկտների իրավունքը՝ միաժամանակ պահպանելով օրակարգում ընդգրկված նախագծերի վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 106-րդ հոդվածով նախատեսված՝ եզրակացություն ներկայացնելու գլխադասային հանձնաժողովի իրավասությունը.

2) առաջարկում ենք 5-րդ մասը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ նոր դրույթներով.

«Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշման մեջ նշվում են՝

1) արտահերթ նիստի օրակարգը, որը ներառում է օրակարգային հարցերի անվանումները և քննարկման հաջորդականությունը.

2) արտահերթ նիստն սկսելու օրը, ժամը.

3) կից ներկայացվող փաստաթղթերի ցանկը:»:

Բանն այն է, որ նախագծում սահմանված չեն Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշման բովանդակությանը ներկայացվող պահանջները, իսկ արտահերթ նիստի օրակարգը, սկսելու օրը, ժամը, մյուս հարցերը պետք է նշվեն Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշմամբ.

3) առաջարկում ենք 6-րդ մասից հանել «, ինչպես նաև պաշտոնական գրությունում» բառերը:

Առաջարկում ենք նույն մասի 2-րդ կետը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

¹ 3-օրյա ժամկետում Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի նախագահը նախագիծը դնում է պաշտոնական

«2) արտահերթ նիստն սկսելու օրը, ժամը և նիստերի անցկացման կարգը».

4) առաջարկում ենք 9-րդ մասի 2-րդ կետը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«2) ստորագրաթերթը կամ պաշտոնական գրությունը, ինչպես նաև դրան կից ներկայացված փաստաթղթերը վերադարձնում է արտահերթ նիստը նախաձեռնողին՝ նշելով պատճառների մասին, եթե, իր կարծիքով, դրանք չեն համապատասխանում Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության կամ կանոնակարգի պահանջներին: Եթե անհամապատասխանությունը վերաբերում է օրակարգի որևէ հարցի, ապա միայն այդ հարցն է հանվում օրակարգից»:

Նախագծով անհրաժեշտ է սահմանել այնպիսի կառուցակարգ, որը հնարավորություն կտա խուսափել օրակարգի մեկ հարցի անհամապատասխանության պատճառով արտահերթ նիստի նախաձեռնման գործընթացն արգելակելու վտանգից:

23. Նախագծի 48-րդ հոդվածում՝

1) առաջարկում ենք 1-ին մասում «12:00» ժամը փոխարինել «11:00» ժամով,

2) առաջարկում ենք 4-րդ մասը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«4. Յուրաքանչյուր նիստից հետո նախատեսվում է 30 րոպե ընդմիջում: Հերթական նիստերից ազատ օրը գումարվելու դեպքում՝ արտահերթ նիստի յուրաքանչյուր օրվա առաջին նիստից հետո ընդմիջման համար կարող է նախատեսվել մեկ ժամ ընդմիջում»:

24. Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի արտահերթ նիստերի վերաբերյալ 24-րդ կետով ներկայացված առաջարկությունները վերաբերում են նաև Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի արտահերթ նստաշրջաններին:

25. Նախագծի 55-րդ հոդվածի կապակցությամբ հայտնում ենք, որ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությունը տվյալ դեպքում նախատեսում է ոչ թե հատուկ նիստի գումարում, այլ ենթադրաբար արտահերթ նիստի կամ նստաշրջանի գումարում: Այս հարցի համար կարելի է նախատեսել բացառություններ արտահերթ նիստի կամ նստաշրջանի անցկացման կարգից՝ նախատեսելով առանց իրավագործության նիստ սկսելու հնարավորությունը:

շրջանառության մեջ, իսկ մեկ ամսում՝ գլխադասային հանձնաժողովի կողմից տրվում է եզրակացություն:

26. Տարընթերցումներից խուսափելու նպատակով առաջարկում ենք նախագծի 60-րդ հոդվածի 4-րդ մասի 5-րդ կետը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«5) Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի նիստերի դահլիճում Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի նիստերի ժամանակ ներկա գտնվելու իրավունքից զրկում մինչև 7 օրով»:

27. Առաջարկում ենք նախագծի 61-րդ հոդվածի 7-րդ մասից հանել «դահլիճ բերել և», «կամ տեղեկատվության մշակման այլ միջոցներ» և «և համակարգչային տեխնիկայի» բառերը, ինչպես նաև 8-րդ մասը:

Թեև առանձին դեպքերում ժամանակակից տեխնիկական միջոցների առկայությունը կարող է անհարմարություններ ստեղծել, որը տեղին է դարձնում դահլիճում դրանցից օգտվելու արգելքը, այդուհանդերձ տեղեկատվության մշակման միջոցների, այդ թվում համակարգչային տեխնիկայից օգտվելու արգելքն էական խոչընդոտ կհանդիսանա նիստին մասնակցող անձանց բնականոն աշխատանքն իրականացնելիս:

28. Առաջարկում ենք նախագծի 62-րդ հոդվածի 2-րդ մասը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«2. Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի փակ նիստում պատգամավորներից բացի կարող են ներկա գտնվել սույն հոդվածի 1-ին մասի 1-ին, 2-րդ և 6-րդ կետերում նշված անձինք»:

29. Առաջարկում ենք նախագծի 63-րդ հոդվածի 2-րդ մասում «կարող է հրապարակվել» բառերը փոխարինել «հրապարակվում է» բառերով:

Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի գործունեության թափանցիկությունը և հրապարակայնությունն ապահովելու համար Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի աղագրությունների հրապարակումն անհրաժեշտ պայման է:

30. Նախագծի 64-րդ հոդվածում

1) 1-ին մասում

ա. առաջարկում ենք 2-րդ կետը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«2) հարցեր զեկուցողին, նրա պատասխանները, հարց տվողի և զեկուցողի արձագանքները.» ,

բ. առաջարկում ենք 4-րդ կետը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«4) հարցեր յուրաքանչյուր հարակից զեկուցողին, նրանց պատասխանները, հարց տվողի և հարակից զեկուցողի արձագանքները.» .

2) առաջարկում ենք 2-րդ մասի 4-րդ կետը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«4) արձագանքների համար՝ մինչև մեկական թույլ.» :

31. Նախագծի 65-րդ հոդվածում

1) 4-րդ մասում՝

ա. առաջարկում ենք 4-րդ կետը հանել,

բ. առաջարկում ենք 5-րդ կետը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«5) յուրաքանչյուր զեկուցողին հարցերի և պատասխանների ընդհանուր տևողությունը չի կարող գերազանցել տասնհինգական թույլն.» .

2) 5-րդ մասում՝

ա. առաջարկում ենք 4-րդ կետը հանել,

բ. առաջարկում ենք 5-րդ կետը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«5) յուրաքանչյուր զեկուցողին հարցերի և պատասխանների ընդհանուր տևողությունը չի կարող գերազանցել երեսնական թույլն.» :

32. Առաջարկում ենք նախագծի 67-րդ հոդվածի 5-րդ մասը «տվողն» բառից հետո լրացնել «և զեկուցողը» բառերով, իսկ «ունի» բառը փոխարինել «ունեն» բառով:

33. Առաջարկում ենք նախագծի 68-րդ հոդվածի 3-րդ մասից «որոնց անունները, ազգանունները և պաշտոնները վարչապետը Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի նախագահին գրավոր ներկայացնում է մինչև հերթական նիստերի օրակարգի նախագծի հաստատումը» բառերը հանել՝ հաշվի առնելով Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի նիստում Հայաստանի Հանրապետության կառավարության անդամներին լիազորելու հարցում անհրաժեշտ ճկունություն ապահովելու անհրաժեշտությունը:

34. Առաջարկում ենք նախագծի 70-րդ հոդվածի 5-րդ մասի 2-րդ նախադասությունում «կարող է հանձնվել» բառերը փոխարինել «պետք է հանձնվի» բառերով, իսկ 3-րդ նախադասությունը հանել:

Ի սկզբանե քվեարկության հարցում խմբակցության համար որոշակիություն մտցնելու համար անհրաժեշտ է լիազորագիրը ներկայացնել նախապես: Քանի որ խմբակցության անդամի քվեարկությունը նպատակ ունի ապահովելու խմբակցության միասնական կամքի իրացումը, լիազորագրում քննարկվող հարցի, ինչպես նաև կողմ, դեմ կամ ձեռնպահ քվեարկելու մասին նշում կատարելու անհրաժեշտություն չկա:

35. Նախագծի 73-րդ հոդվածում՝

1) առաջարկում ենք 3-րդ մասից հանել «որոնցով ապահովվում է «Իրավական ակտերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված պահանջների կատարումը» բառերը.

2) 4-րդ մասը հակասում է իշխանությունների բաժանման և հավասարակշռման՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 4-րդ հոդվածով ամրագրված սկզբունքին: Նշված իրավակարգավորումը պետք է նախատեսվի ոչ թե նախագծի անցումային դրույթներում, այլ նախագծի հիմնավորման մեջ: Ուստի առաջարկում ենք վերախմբագրել:

36. Նախագծի 74-րդ հոդվածում՝

1) առաջարկում ենք 1-ին մասից «և Կառավարությունում» բառերը հանել.

Առաջարկում ենք նույն մասի 4-րդ կետը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«Հայաստանի Հանրապետության կառավարության նախաձեռնության դեպքում Հայաստանի Հանրապետության կառավարության լիազորած անձը.»:

Նախագծի 74-րդ հոդվածի 1-ին մասում սահմանելով Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովում, նրա մարմիններում և Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունում որպես օրենսդրական նախաձեռնության հեղինակ կամ օրենքի նախագծի հիմնական զեկուցող հանդես գալու իրավունք ունեցող սուբյեկտների շրջանակը, մասնավորապես, նույն մասի 4-րդ կետով որպես հիմնական զեկուցող նախատեսվել է Հայաստանի Հանրապետու-

թյան կառավարության նախաձեռնությամբ լիազորված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության անդամը կամ նրան փոխարինող տեղակալը:

Նման իրավակարգավորման պարագայում նեղացվում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից իր նախաձեռնած այս կամ այն հարցի քննարկման համար հիմնական զեկուցող նշանակելու իրավասությունը, և այդ կերպ զեկուցողների շրջանակը սահմանափակվում է միայն Հայաստանի Հանրապետության կառավարության անդամներով կամ նրանց փոխարինող տեղակալներով: Սույն կարգավորումը չի արտացոլում նաև Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից ներկայացվող հարցերի բազմազանության պարագայում իրեն ենթակա կամ ոլորտի իրավասու այլ մարմինների պաշտոնատար անձանց (դիցուք՝ Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի նախագահին) Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովում որպես հիմնական զեկուցող նշանակելու ճկունությունը.

2) առաջարկում ենք 4-րդ մասը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«4. Խմբակցությունը հիմնական զեկուցողին լիազորում է, ինչպես նաև կարող է նրան փոխել իրենց որոշմամբ: Հայաստանի Հանրապետության կառավարության լիազորած անձը նշանակվում և փոխվում է Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի որոշմամբ:»:

Առաջարկությունը կապահովի Հայաստանի Հանրապետության կառավարության գործունեության արդյունավետությունը և օպերատիվությունը:

37. Նախագծի 75-րդ հոդվածում՝

1) առաջարկում ենք 1-ին մասի 1-ին կետը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«1) նախագծի, իսկ նախագծերի փաթեթի դեպքում՝ նաև մյուս նախագծերի անվանումները, ինչպես նաև դրանք շրջանառության մեջ դնելու հիմքերը՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության և կանոնակարգի համապատասխան նորմերին կատարված հղումներով».

2) 5-րդ մասում՝

ա. առաջարկում ենք 2-րդ կետը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«2) նախագծի վերաբերյալ օրենքով նախատեսված դեպքերում ստացված կարգավորման ազդեցության գնահատման եզրակացությունները: Պետական բյուջեի մասին օրենքի նախագծի դեպքում կարգավորման ազդեցության գնահատման եզրակացություն է համարվում Հայաստանի Հանրապետության կառավարության բյուջետային ուղերձը»:

Խնդիրը նրանում է, որ նախագծի վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության միասնական եզրակացությունն արդեն իսկ ներառում է պետական փորձագիտական եզրակացությունը, ուստի այն առանձին փաստաթղթով ներկայացնելու նպատակահարմարությունը բացակայում է,

բ. առաջարկում ենք 3-րդ կետը հանել, քանի որ նախագծով օրենսդրական նախաձեռնության սուբյեկտներին ներկայացվել են տարբեր իրավական պահանջներ՝ վերջիններիս դնելով անհավասար իրավական հարթության վրա: Խնդիրը նրանում է, որ հանրային քննարկումների արդյունքում ներկայացված առաջարկությունները և դիտողությունները ներկայացնելու մասին պահանջը «Իրավական ակտերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքը տարածում է նախագիծ մշակող բոլոր սուբյեկտների վրա (հոդված 27, 28),

գ. առաջարկում ենք 4-րդ կետից հանել «Կառավարության եզրակացությունը» բառերը:

38. Առաջարկում ենք նախագծի 77-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին և 3-րդ կետերը հանել:

Օրենքների նախագծերի վերաբերյալ Աշխատակազմի եզրակացությունները փորձագիտականից (գործող կարգավորում) վերածվել են գնահատողական-փորձագիտականի: Մասնավորապես՝ նախագծի 77-րդ հոդվածի 2-րդ մասից բխում է, որ Աշխատակազմն իր եզրակացությամբ (2-րդ մասի 1-ին կետ) գնահատում է նախագծով առաջարկվող կարգավորումները և ակնկալվող արդյունքները (2-րդ մասի 3-րդ կետ), փորձաքննություն է անցկացնում կանոնակարգի 73-րդ հոդվածի (օրենքի նախագծին ներկայացվող պահանջները) պահանջներին նախագծի համապատասխանության վերաբերյալ (2-րդ 3-րդ կետ), ներկայացնում է նախագծին առնչվող այլ օրենքի կամ Հայաստանի Հանրապետության ազգային ժողովի որոշման ընդունման անհրաժեշտության կամ դրա բացակայության մասին տեղեկանք:

Նախ, նախագծով առաջարկվող կարգավորումները և ակնկալվող արդյունքները գնահատելն ուղղակիորեն պատգամավորի իրավասության հարց է, որի արդյունքներով էլ պատգամավորը քվեարկում է այս կամ այն կերպ կամ էլ իրացնում պատգամավորական մանդատից բխող և օրենքով սահմանված իր այս կամ այն լիազորությունը: Իսկ համաձայն խորհրդարանների Աշխատակազմերի գործառնության շրջանակները նախանշող աշխարհին հայտնի մոտեցումների՝ Աշխատակազմը կոչված է ապահովելու Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի և նրա մարմինների լիազորությունների ու գործառնության իրականացմանն ուղղված մասնագիտական սպասարկումը, ինչպես նաև նյութատեխնիկական ապահովումը (հոդված 175):

Հարցը միջազգային փորձի տեսանկյունից դիտարկելու առումով հարկ է նշել որ, որպես կանոն, խորհրդարանների Աշխատակազմերը կոչված են նպաստելու խորհրդարանի՝ վերջինիս մարմինների աշխատանքի արդյունավետ կազմակերպմանը, պայմաններ ստեղծելու պատգամավորների լիազորությունների իրականացման համար: Օրինակ՝ Լեհաստանի խորհրդարանում գործում է առանձին գրասենյակ (Chancellery of the Sejm), որը Սեյմին և վերջինիս մարմիններին ապահովում է կազմակերպական, տեխնիկական, ինչպես նաև խորհրդատվական աջակցությամբ: Սեյմի գրասենյակի իրավական կարգավիճակը սահմանված է Սեյմի կանոնակարգով, որի համաձայն գրասենյակը պետք է աջակցի պատգամավորներին իրականացնելու իրենց ներկայացուցչական գործառնությունները, վերջիններիս տրամադրի Սեյմի գործունեությանը վերաբերող փաստաթղթեր, զեկույցներ և այլ նյութեր, այդ թվում նախագծերի տեքստեր: Գրասենյակը պետք է պատգամավորներին հնարավորություն ընձեռի օգտվելու մասնագիտական գրականությունից, վերլուծական նյութերից, փորձագիտական զեկույցներից և, ընդհանրապես, ապահովելու համարժեք պայմաններ Սեյմի և վերջինիս մարմինների աշխատանքին մասնակցելու համար: Նախագծերի և բանաձևերի հետ կապված աշխատանքներին պետք է մասնակցեն նաև Սեյմի գրասենյակի իրավաբանական ծառայության ներկայացուցիչները, որոնք ներկայացնում են եզրակացություններ և դիտողություններ

իրավական խնդիրների տեսանկյունից՝ ներառյալ նախագծերի՝ Եվրոպական միության օրենսդրությանը համապատասխանության վերաբերյալ²:

Լիտվայի կանոնակարգի 79-րդ հոդվածի համաձայն՝ Սեյմի գրասենյակն ապահովում է Սեյմի գործունեությունը և լուծում Սեյմի անդամների պատգամավորական գործունեության հետ կապված հարցերը: Այս առումով կանոնակարգը նախատեսում է, որ գրասենյակի իրավաբանական վարչությունը նախագիծն ստանալուց հետո յոթօրյա ժամկետում եզրակացություն է ներկայացնում նախագծի՝ Սահմանադրությանը, օրենքներին, օրենսդրական սկզբունքներին և իրավական տեխնիկայի կանոններին, ինչպես նաև ներկայացված փաստաթղթերի՝ կանոնակարգի պահանջներին համապատասխանության մասին (հոդված 136): Եթե իրավաբանական վարչությունը եզրակացություն է ներկայացնում նախագծի՝ Սահմանադրության անհամապատասխանության մասին, ապա իրավական հարցերի հանձնաժողովը կազմակերպում է նախագծի վերաբերյալ նախնական քննարկումներ (հոդված 138)³:

Սլովենիայի Ազգային ժողովի կանոնակարգի 26-րդ հոդվածի համաձայն՝ Աշխատակազմը Ազգային ժողովի գործունեության համար պայմաններ ապահովելու նպատակով մատուցում է մասնագիտացված, կառավարչական և այլ ծառայություններ, իրականացնում տեխնիկական առաջադրանքներ: Կանոնակարգի 27-րդ հոդվածի համաձայն՝ Ազգային ժողովն ունի օրենսդրական և իրավական հարցերի ծառայություն, որը եզրակացություն է ներկայացնում օրենքի և այլ իրավական ակտերի՝ Սահմանադրությանը և իրավական համակարգին, ինչպես նաև օրենսդրական և տեխնիկական կանոններին համապատասխանության մասին⁴:

Վրաստանի խորհրդարանի կանոնակարգի համաձայն՝ խորհրդարանին ներկայացված նախագիծը գրանցելուց հետո Աշխատակազմի կազակերպական վարչությունն այն ներկայացնում է Աշխատակազմի իրավաբանական վարչությանը և բյուջետային գրասենյակին համապատասխան եզրակացություններ ներկայացնելու համար: Աշխատակազմի իրավաբան-

² Տե՛ս The Standing Orders of the Sejm of the Republic of Poland, Consolidated text of the Resolution of 30 July 1992, հոդվ. 70, 199:

³ Տե՛ս Seimas of the Republic of Lithuania Statute, 17 February 1994, No I-399, Vilnius, հոդվ. 79, 136, 138:

նական վարչությունն ստուգում է նախագծի համապատասխանությունը կանոնակարգի՝ նախագծին կից ներկայացվող փաստաթղթերին: Ըստ կանոնակարգի՝ նախագծին կից ներկայացվող բացատրական գրությունը պետք է տեղեկություններ ներառի նախագծի ընդունման պատճառների, նպատակների, նախագծի էության մասին, բովանդակի հիմնավորումներ նախագծի՝ միջազգային ստանդարտներին, մասնավորապես, ԵՄ-ի դիրեկտիվներին, միջազգային կազմակերպությունների առջև ստանձնած պարտավորություններին, Վրաստանի երկկողմ և բազմակողմ պայմանագրերին համապատասխանության մասին, առկայության դեպքում նախագծի վերաբերյալ փորձագետների եզրակացությունը, նախագծի ֆինանսական հիմնավորվածությունը՝ ներառյալ նախագծի ընդունման դեպքում անհրաժեշտ ծախսերի ֆինանսավորման աղբյուրները, նախագծի ազդեցությունը բյուջեի ծախսային և եկամտային հատվածի վրա, պետության նոր ֆինանսական պարտավորությունները, ակնկալվող ֆինանսական ազդեցությունը, նախագծով սահմանված հարկերի, տուրքերի և այլ վճարների չափը և դրանց որոշման սկզբունքները և այլ տեղեկություններ: Եթե նախագիծը չի համապատասխանում կանոնակարգով սահմանված վերը նշված պահանջներին, ապա խորհրդարանի բյուրոն իրավասու է Աշխատակազմի իրավաբանական վարչության կամ բյուջետային գրասենյակի հիմնավորված միջնորդությամբ հետ վերադարձնել նախագիծը թերությունները շտկելու համար: Կանոնակարգի ուսումնասիրությունը վկայում է, որ տվյալ դեպքում իրավաբանական վարչությունն ընդամենը ստուգում է ներկայացված փաստաթղթերի առկայությունը: Իսկ Աշխատակազմի իրավաբանական վարչությունը և բյուջետային գրասենյակը ներկայացնում են սեփական եզրակացությունները, որոնք կցվում են նախագծին: Մասնավորապես, իրավաբանական վարչությունը ներկայացնում է եզրակացություն հետևյալ հարցերի վերաբերյալ՝ նախագծի համապատասխանությունը Վրաստանի օրենսդրությանը և միջազգային իրավունքի ընդհանուր սկզբունքներին, միջազգային պայմանագրերով ստանձնած պարտավորություններին, ԵՄ-ի օրենսդրությանը, այլ իրավական ակտերում փոփոխություններ կատարելու անհրաժեշտության, նոր օրենք

⁴ Տես Rules of the Procedure of the National Assembly (PoDZ-1), հոդվ. 26, 27:

ընդունելու անհրաժեշտության կամ դրա բացակայության մասին: Աշխատակազմի բյուջետային գրասենյակի եզրակացությունը ներառում է բյուջեի եկամտային և ծախսային հատվածի վրա ազդեցության և պետության նոր ֆինանսական պարտավորությունների մասին տեղեկատվություն⁵:

Այսպիսով, խորհրդարանի Աշխատակազմը կոչված է ապահովելու անհրաժեշտ պայմաններ խորհրդարանի և վերջինիս մարմինների բնականոն գործունեության համար: Իսկ Աշխատակազմի իրավաբանական ծառայությունը կոչված է նպաստելու խորհրդարանի և վերջինիս մարմինների աշխատանքին զուտ անկախ մասնագիտական տեսանկյունից՝ առանց քաղաքականությունը, դրա արդյունավետությունը կամ անարդյունավետությունը գնահատելու:

39. Նախագծի 78-րդ հոդվածում՝

1) 1-ին մասով սահմանված ժամկետն իրատեսական չէ և անհնար է իրականացնել: Այդ կապակցությամբ առաջարկում ենք «Երեքշաբաթյա» ժամկետը փոխարինել «մեկամսյա» ժամկետով.

2) 2-րդ մասը քննարկման կարիք ունի, կարծում ենք՝ առկա է հակասություն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 4-րդ հոդվածի հետ: Բացի դրանից, սահմանափակվում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության ազատությունը եզրակացության բովանդակության ձևակերպման առումով: Ուստի 2-րդ մասում՝

ա. առաջարկում ենք 1-ին կետը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«1) օրենքով նախատեսված դեպքերում նախագծի կարգավորման ազդեցության գնահատման եզրակացությունները,»,

բ. առաջարկում ենք 2-րդ կետը հանել: Իսնդիքը նրանում է, որ նախագծի վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության միասնական եզրակացությունն արդեն իսկ ներառում է պետական փորձագիտական եզրակացությունը, ուստի այն առանձին փաստաթղթով ներկայացնելու անհրաժեշտությունը բացակայում է:

⁵ Տե՛ս Регламент Парламента Грузии, ընդունված 22.06.2012թ., N 6533-Іс, հոդվ. 145, 146, 147, մաս 5, 148:

գ. առաջարկում ենք 3-րդ մասից հանել «ինչպես նաև այդ ակտերի ընդունման ժամկետները՝ եթե նախագծով նախատեսված նորմի պահանջի կատարումը կարող է միայն իրականացվել այդ նախագծով նախատեսված Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշման կամ իրավական այլ ակտի ընդունմամբ, կամ դրա կատարումն ուղղակիորեն պայմանավորված է իրավական այլ ակտի ընդունմամբ» բառերը:

40. Նախագծի 81-րդ հոդվածում՝

1) 2-րդ և 3-րդ մասերը խնդրահարույց են և քննարկման կարիք ունեն.

2) առաջարկում ենք 6-րդ մասում հստակեցնել, որ նախագիծը 2-րդ ընթերցմամբ քննարկելու համար ներկայացվում է Աշխատակազմ.

3) առաջարկում ենք 8-րդ մասի 2-րդ կետում «գլխադասային հանձնաժողով» բառերը փոխարինել «Աշխատակազմ» բառով՝ հաշվի առնելով նախորդ կետի դիտողությունը.

4) 9-րդ մասի դրույթները խնդրահարույց են և առաջարկում ենք դրանք համապատասխանեցնել Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 109-րդ հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված ժամկետներին.

5) առաջարկում ենք 10-րդ մասը «Կառավարության» բառից հետո լրացնել «լիազոր ներկայացուցիչ» բառերով, իսկ «Ազգային ժողովի որոշմամբ» բառերը հանել, քանի որ խոսքը ոչ թե ժամկետի սահմանափակման, այլ դրա երկարաձգման մասին է, որի լուծումն առավել նպատակահարմար է թողնել նախաձեռնողի հայեցողությանը:

41. Առաջարկում ենք 82-րդ հոդվածը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ նոր մասով.

«Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունն իր ներկայացրած օրենքի նախագիծն առաջին կամ երկրորդ ընթերցմամբ ընդունելու առնչությամբ կարող է դնել իր վստահության հարցը: Այդ կապակցությամբ Հայաստանի Հանրապետության վարչապետը կամ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության լիազոր ներկայացուցիչը քվեարկությունից անմիջապես հետո կարող է պահանջել ընդմիջում մինչև հաջորդ նիստը՝ օրենքի նախագծի ընդունման առնչությամբ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության վստահության հարցը դնելու կողմնորոշման համար»:

42. Առաջարկում ենք նախագծի 84-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետը հանել:

43. Առաջարկում ենք 85-րդ հոդվածի 1-ին կետում «մեկամսյա» բառը փոխարինել «վեցշաբաթյա» բառով, քանի որ նախատեսված ժամկետը շատ սեղմ է և նախագծի վերաբերյալ հանձնաժողովի եզրակացության ներկայացման հնարավորության տեսանկյունից՝ ոչ իրատեսական:

44. Առաջարկում ենք 86-րդ հոդվածի 7-րդ կետից հանել «պատգամավորների նախաձեռնության դեպքում» բառերը: Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից առաջին ընթերցմամբ ընդունված նախագիծը լրամշակելու համար Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը պետք է Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովից ստանա նախագծի՝ առաջին ընթերցմամբ ընդունված տարբերակը:

45. Նախագծի 88-րդ հոդվածում՝

1) առաջարկում ենք 1-ին մասը «պատգամավորները» բառից հետո լրացնել «խմբակցությունները» բառով:

Նախագծի 88-րդ հոդվածը, սահմանելով առաջին ընթերցմամբ ընդունված օրենքի նախագծի վերաբերյալ գրավոր առաջարկություններ ներկայացնելու կարգավորումները, որպես առաջարկություն ներկայացնելու սուբյեկտ սահմանել է պատգամավորներին և Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանը: Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ օրենսդրական նախաձեռնության սուբյեկտ են նաև խմբակցությունները՝ գտնում ենք, որ օրենսդրական գործընթացի բոլոր սուբյեկտները կարող են օգտվել այս իրավունքից:

2) առաջարկում ենք 3-րդ մասում «գլխադասային հանձնաժողովի նախագահին և հիմնական զեկուցողին» բառերը փոխարինել «Աշխատակազմին, որը 24 ժամվա ընթացքում դրանք ուղարկում է հեղինակին (հիմնական զեկուցողին) և գլխադասային հանձնաժողով» բառերով: Խորհրդարանի Աշխատակազմին է վերապահված խորհրդարանի և վերջինիս մարմինների բնականոն գործունեության ապահովման համար անհրաժեշտ պայմանների ստեղծման իրավասությունը:

Առաջարկում ենք նույն մասը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ նոր նախադասությամբ.

«Հայաստանի Հանրապետության կառավարության անունից առաջարկություններ ներկայացնելու իրավասու անձը նշանակվում և փոխվում է Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի որոշմամբ»:

46. Նախագծի 89-րդ հոդվածում՝

1) առաջարկում ենք 1-ին մասը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ նոր պարբերությամբ.

«Հայաստանի Հանրապետության կառավարության ներկայացրած օրենքի նախագծի դեպքում նախագիծը երկրորդ ընթերցմամբ ներկայացնող իրավասու անձը նշանակվում և փոխվում է Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի որոշմամբ»: Առաջարկությունը կապահովի Հայաստանի Հանրապետության կառավարության գործունեության արդյունավետությունը և օպերատիվությունը:

2) 2-րդ մասում առաջարկում ենք «զեկուցողի գրավոր դիմումով՝ գլխադասային հանձնաժողովի որոշմամբ, այդ ժամկետը չի երկարաձգվում» բառերը փոխարինել «զեկուցողը չի առաջարկում երկարաձգել այդ ժամկետը» բառերով, քանի որ խոսքը ոչ թե ժամկետի սահմանափակման, այլ դրա երկարաձգման մասին, որի լուծումն առավել նպատակահարմար է թողնել նախաձեռնողի հայեցողությանը:

3) 3-րդ մասում առաջարկում ենք «հիմնական զեկուցողի ստորագրությամբ՝ գլխադասային հանձնաժողովի նախագահին» բառերը փոխարինել «Աշխատակազմին» բառով: Խորհրդարանի Աշխատակազմին է վերապահված ապահովելու խորհրդարանի և վերջինիս մարմինների բնականոն գործունեության ապահովման համար անհրաժեշտ պայմանների ստեղծման իրավասությունը:

5) 7-րդ մասում՝

ա. «Գլխադասային հանձնաժողովի նախագահը» բառերը առաջարկում ենք փոխարինել «Աշխատակազմը» բառով,

բ. առաջարկում ենք 1-ին կետը «ուղարկում է» բառերից հետո լրացնել «գլխադասային հանձնաժողովի նախագահին, որն իր հերթին մեկ աշխատանքային օրվա ընթացքում դրանք ուղարկում է» բառերով:

46. 90-րդ հոդվածում՝

1) 1-ին մասը առաջարկում ենք շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«1. Գլխադասային հանձնաժողովն օրենքի նախագծի երկրորդ ընթերցման վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովին եզրակացություն է ներկայացնում հիմնական զեկուցողի (Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից ներկայացված օրենքի նախագծի դեպքում՝ իրավասու անձի) կողմից նախագիծը երկրորդ ընթերցման ներկայացվելուց հետո՝ երկշաբաթյա ժամկետում:» Ըստ էության, երկշաբաթյա ժամկետն այն խելամիտ ժամանակահատվածն է, որի ընթացքում հնարավոր է ներկայացնել գլխադասային հանձնաժողովի եզրակացությունը՝ հաշվի առնելով նախագծի՝ առաջինից երկրորդ ընթերցման ընթացքում նախատեսվող աշխատանքների համեմատաբար նվազ ծավալը.

2) 6-րդ, 7-րդ, 8-րդ և 10-րդ մասերի դրույթները խնդրահարույց են՝ հիմնավորման, պարզաբանման և հստակեցման կարիք ունեն:

Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 106-րդ հոդվածի ուժով Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի մշտական հանձնաժողովների սահմանադրական գործառույթը կայանում է օրենքերի նախագծերի նախնական քննարկման և դրանց վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովին եզրակացություններ ներկայացնելու մեջ: Իր հերթին, ըստ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության, օրենսդրական նախաձեռնության իրավունքի սուբյեկտներն են պատգամավորը, Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի խմբակցությունը և Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը: Այս առումով օրենսդրի խնդիրն է համապատասխան կառուցակարգերի սահմանմամբ ապահովել նշված սուբյեկտների օրենսդրական նախաձեռնության իրավունքի արդյունավետ իրացումը: Մինչդեռ նախագծի 90-րդ հոդվածով սահմանվել են այնպիսի

իրավակարգավորումներ, որոնք նախագծի հեղինակին հնարավորություն չեն տալիս նախագիծը Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի քննարկմանը ներկայացնել իր համար ընդունելի առաջարկություններով: Նախագծի 90-րդ հոդվածից բխում է, որ նախագիծը երկրորդ ընթերցմամբ ընդունվելուց հետո այն կարող է Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի քննարկմանը ներկայացվել միայն գլխադասային հանձնաժողովի համար ընդունելի առաջարկություններով կամ առանց որևէ առաջարկության ընդունման: Նման մոտեցումը արգելակում է նախագիծը Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի նիստում քննարկելու գործընթացը և ի չիք դարձնում 'նշված սուբյեկտների' օրենսդրական նախաձեռնության իրավունքը: Ավելին, մշտական հանձնաժողովի հիմնական դերակատարումը նախագծերի հարցում դրանց նախնական քննարկումն է, իսկ նախագծի վերաբերյալ վերջնական որոշում ընդունելու իրավասությունը Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ վերապահված է Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովին: Այսինքն՝ առաջարկվող կարգավորմամբ փաստացի երկրորդ ընթերցումից հետո նախագծի հետագա ճակատագիրը որոշում է գլխադասային հանձնաժողովը և ոչ թե Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովը՝ որպես օրենսդիր մարմին.

3) առաջարկում ենք 11-րդ մասից հանել «և ներկայացնում է խորհրդի առաջիկա հերթական նիստի քննարկմանը» բառերը:

47. 94-րդ հոդվածի 3-րդ մասում առաջարկում ենք նախատեսել, որ եթե սահմանադրական դատարանը Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծի առանձին դրույթներ ճանաչել է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը հակասող, ապա նախագիծը վերադարձվում է գրավոր առաջարկների ներկայացման փուլ:

1) 2-րդ մասի կարգավորումներից հետևում է, որ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության փոփոխությունների նախագիծը ներկայացվում է սահմանադրական դատարանի քննությանը պարտադիր առաջին ընթերցմամբ ընդունվելուց և երկրորդ ընթերցմամբ քննարկվելուց հետո՝ մինչև քվեարկությունը: Նման իրավակարգավորման

պայմաններում բացառվում է նախնական փուլում նախագծի սահմանադրականության վերաբերյալ հնարավոր հարցերի քննարկումը և նախագծի համապատասխանեցումը Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության պահանջներին: Մինչդեռ արդյունավետության տեսանկյունից առավել ընդունելի և նպատակահարմար կլինի նախագիծն քննարկման սկզբնական փուլում ներկայացնել սահմանադրական դատարանի գնահատմանը, որից հետո ապահովել սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշման իրացումը նախագծում:

2) 3-րդ մասով սահմանվում է, որ եթե սահմանադրական դատարանը Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության փոփոխությունների նախագիծը ճանաչում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը հակասող, ապա նախագիծը հանվում է շրջանառությունից: Նման մոտեցումը հնարավորություն չի տալիս ապահովելու սահմանադրական դատարանի որոշմանը արտահայտված իրավական դիրքորոշման իրացումը Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծում: Այն միանգամից արգելակում է գործընթացը՝ նախագիծն ինքնաբերաբար դուրս թողնելով շրջանառությունից: Մյուս կողմից, սահմանադրական դատարանը գործնականում կարող է ոչ թե հակասահմանադրական ճանաչել նախագիծն ամբողջությամբ, այլ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը հակասող ճանաչել դրա առանձին դրույթներ: Մինչդեռ նախագիծը նախնական սահմանադրական վերահսկողության կարգով սահմանադրական դատարանի գնահատմանը ներկայացնելու պահանջը նպատակ ունի ի սկզբանե բացառել հակասահմանադրական նորմեր պարունակող նախագծի ընդունումը: Սահմանադրական դատարանի որոշումը պետք է հնարավորություն տա ապահովելու նախագծի վերջնական սահմանադրական տեսքը՝ հանրաքվեի դնելու կամ Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի կողմից ընդունելու համար: Ուստի, հիշյալ հոդվածի 3-րդ մասով ամրագրված ձևակերպումը առաջարկում ենք վերանայել:

48. 95-րդ հոդվածի՝ 3-րդ մասի՝

1) 1-ին կետից առաջարկում ենք հանել «իսկ նախագծերի փաթեթի դեպքում՝ նաև մյուս նախագծերը,» բառերը: Հակառակ դեպքում պարզ չէ, թե ինչ փաթեթի մասին է խոսքը և այն ինչ ընթացակարգով է քննարկվելու և ընդունվելու,

2) 3-րդ կետը առաջարկում ենք շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«3) Հայաստանի Հանրապետության կառավարության բյուջետային ուղերձը և «Հայաստանի Հանրապետության բյուջետային համակարգի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով նախատեսված այլ փաստաթղթերը,».

3) առաջարկում ենք 4-րդ կետը հանել:

49. Առաջարկում ենք 97-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ նախադասությունը հանել, քանի որ զեկուցողն ազատ է ներկայցնելու պետական բյուջեի մասին օրենքի նախագիծն իր համար ընդունելի տարբերակով՝ ընդգծելով կարևոր շեշտադրումները:

50. 99-րդ հոդվածի 6-րդ մասը առաջարկում ենք շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«6. Պետական բյուջեի մասին օրենքի նախագծի ընդունման առնչությամբ Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը կարող է դնել իր վստահության հարցը սույն օրենքով սահմանված կարգով»:

Առաջարկությունը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ պետական բյուջեի նախագծի վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության վստահության հարցը դնելու կապակցությամբ առանձնահատկություններ սահմանված չեն:

51. 106-րդ հոդվածի 2-րդ մասն առաջարկում ենք երկրորդ «Ազգային» բառից հետո լրացնել «ժողովի» բառով:

Նույն մասում հստակեցման կարիք ունի առաջարկ ներկայացնելու իրավասություն ունեցող սուբյեկտների շրջանակը:

52. 127-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված՝ խորհրդարանական վերահսկողությանը վերաբերող՝ 2-6-րդ կետերը, 3-րդ մասի 2-րդ կետը, 4-7-րդ մասերը և 9-11-րդ մասերը խնդրահարույց են և ունեն հիմնավորման, պարզաբանման և հստակեցման կարիք ունեն:

Ընդհանուր առմամբ, գործադիրի նկատմամբ խորհրդարանական վերահսկողությունը նպատակ ունի ապահովելու մարդու և քաղաքացու իրավունքների և ազատությունների պաշտպանությունը, Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության և օրենքների պահպանումը, օրինականության և իրավակարգի ամրապնդումը: Սակայն նշված նպատակներին հասնելու իրավական միջոցներն ունեն իրենց յուրահատկությունները՝ հաշվի առնելով իշխանությունների տարանջատման սկզբունքի շրջանակներում յուրաքանչյուր պետական մարմնի սահմանադրաիրավական կարգավիճակը: Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 88-րդ հոդվածի համաձայն՝ Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովը վերահսկողություն է իրականացնում գործադիր իշխանության նկատմամբ, ընդունում է պետական բյուջեն և իրականացնում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ սահմանված այլ գործառնություններ:

Միջազգային փորձի ուսումնասիրությունը վկայում է, որ գործադիր մարմնի նկատմամբ խորհրդարանական վերահսկողությունը սահմանափակվում է հիմնականում այնպիսի գործիքներով, ինչպիսիք են, բարձրագույն պետական պաշտոններում նշանակումները, հանրային լսումները, քննիչ հանձնաժողովները, Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն ուղղվող գրավոր և բանավոր հարցերը, գրավոր հարցապնդումները, պետական մարմինների կամ պաշտոնատար անձանց կողմից իրենց գործունեության վերաբերյալ հաշվետվություններ ներկայացնելը, կարգավորման ազդեցության գնահատումը և այլն⁶: Ըստ էության, սրանք այն հիմնական միջոցներն են, որոնք հնարավորություն են տալիս խորհրդարանական վերահսկողության առարկա դարձնել ընդունված օրենքների կատարման ու դրանց արդյունավետության գնահատումը, Հայաստանի Հանրապետության կառավարության բյուջետային, ֆինանսական քաղաքականության գնահատումը և հասարակական հետաքրքրություն ներկայացնող հարցերի ուսումնասիրությունը: Օրինակ՝ Գերմանիայի Սահմանադրության 44-րդ հոդվածի համաձայն՝ Բունդեսթագն իրավունք ունի, իսկ իր անդամների մեկ քառորդի

⁶ Տե՛ս

<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/6547/456270PUB0Box3101OFFICIAL0USE0ONLY1.pdf?sequence=1>

դիմումի դեպքում պարտավոր է ստեղծել քննիչ հանձնաժողով, որը ձեռք է բերում անհրաժեշտ «ցուցմունքներ» հանրային լսումների ժամանակ: Այս հանձնաժողովները կարող են ուսումնասիրել բոլոր այն հարցերը, որոնք գտնվում են կառավարության և հենց խորհրդարանի պատասխանատվության շրջանակներում: Գերմանիայում խորհրդարանը գնահատում է նաև գործադիրի ֆինանսական քաղաքականությունը: Գերմանիայի հիմնական օրենքի 114-րդ հոդվածի համաձայն՝ ֆինանսների նախարարը պարտավոր է Բունդեսթագին ներկայացնել հաշվետվություն իր եկամուտների և ծախսերի վերաբերյալ, ինչպես նաև պետական գույքի և պետական պարտքի մասին: Իտալիայի Սահմանադրության 82-րդ հոդվածի համաձայն՝ խորհրդարանի յուրաքանչյուր պալատ իրավասու է հետաքննություն իրականացնել հանրային հետաքրքրություն ներկայացնող ցանկացած հարցի շուրջ: Այս առումով, հատկապես խնդրահարույց է նաև մշտական հանձնաժողովների՝ կառավարության ծրագրով սահմանված միջոցառումների կատարման ընթացքը և օրենքի ու դրա հիման վրա ընդունված իրավական ակտերի արդյունավետությունը գնահատելու իրավասությունը:

Թեև սահմանադրական վերահսկողությունը չի սահմանափակվում միայն սահմանադրական արդարադատության շրջանակներով, իրենց լիազորությունների շրջանակներում սահմանադրական վերահսկողություն կամ հսկողական գործառույթ իրականացնում են նաև օրենսդիր, գործադիր և դատական իշխանությունները՝ Հանրապետության նախագահը, խորհրդարանը, կառավարությունը, դատարանները, այդուհանդերձ, միայն սահմանադրական դատարանին է վերապահված իրավաստեղծ գործընթացի նկատմամբ մասնագիտացված սահմանադրական վերահսկողություն իրականացնելու իրավասությունը՝ սահմանադրական արդարադատության շրջանակներում: Օրենքների և նորմատիվ այլ ակտերի սահմանադրականության հարցի որոշումը Սահմանադրական դատարանի բացառիկ իրավազորությունն է:

Այս առումով նախագծով սահմանված չեն դրանց իրականացման համար անհրաժեշտ մեխանիզմներ: Օրինակ, պարզ չէ, թե հանձնաժողովն ինչ միջոցներով է ստուգելու Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության և օրենքների պահանջներին Հայաս-

տանի Հանրապետության կառավարության կամ պետական կառավարման համակարգի մարմինների ընդունած իրավական ակտերի համապատասխանությունը, ինչ մեթոդաբանությամբ կամ գործիքներով (կամ առնվազն սկզբունքներով) է իրականացնելու օրենքների արդյունավետության գնահատումը:

Այսպիսով, խորհրդարանների վերահսկողական գործառույթների ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ դրանք հիմնականում ընդգրկում են հասարակական-քաղաքական կարևորագույն նշանակություն ունեցող այնպիսի հարցեր, ինչպիսիք են ընդունված օրենսդրության կիրարկման նկատմամբ վերահսկողությունը, բյուջեի արդյունավետ կատարման հետ կապված հարցերը և հասարակական հետաքրքրություն ներկայացնող խնդիրներ: Հաշվի առնելով վերոգրյալը՝ կարծում ենք՝ նախագծի 127-րդ հոդվածի վերոնշյալ դրույթները վերանայման կարիք ունեն:

54. Առաջարկում ենք 145-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 7-րդ կետը հանել: Նախագծից պարզ չէ, թե որ պահանջների և որ օրենքների մասին է խոսքը: Իրավական որոշակիության սկզբունքը պահանջում է հստակություն մտցնել կարգավորվող հարաբերություններում:

55. Նախագծի 174-րդ հոդվածից հետևում է, որ Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի հայտը ընդգրկվում է պետական բյուջեի նախագծում անփոփոխ վիճակում: Վերոգրյալի կապակցությամբ առաջարկում ենք 174-րդ հոդվածի 1-4-րդ մասերը համապատասխանաբար շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«1. Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի ծախսերը կազմում են պետական բյուջեի ծախսերի մասը և պետք է ապահովեն Ազգային ժողովի բնականոն գործունեությունը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի առաջիկա տարվա բյուջետային ֆինանսավորման հայտի (ծախսերի նախահաշվի նախագծի) կազմման աշխատանքները համակարգում է Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի նախագահը:

3. Աշխատակազմը «Հայաստանի Հանրապետության բյուջետային համակարգի մասին»_Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով առաջիկա տարվա

բյուջետային գործընթացն սկսելու մասին Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի որոշման սահմանված ժամկետում յուրաքանչյուր տարի կազմում ու Հայաստանի Հանրապետության կառավարություն է ներկայացնում Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի առաջիկա տարվա բյուջետային ֆինանսավորման հայտը (այսուհետ՝ բյուջետային հայտը)՝ առաջիկա տարվա պետական բյուջեի նախագծում ներառելու համար:

Բյուջետային հայտը Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից ընդունվելու դեպքում անփոփոխ, իսկ առարկության դեպքում փոփոխված ընդգրկվում է պետական բյուջեի նախագծում: Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը բյուջետային հայտը պետական բյուջեի նախագծի հետ միասին ներկայացնում է Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողով: Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողով է ներկայացնում նաև բյուջետային հայտի վերաբերյալ իր փոփոխությունների հիմնավորումը:

4. Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի բյուջետային միջոցներն օրենքով սահմանված կարգով տնօրինում է Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի նախագահը: Անհրաժեշտության դեպքում Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի նախագահը Հայաստանի Հանրապետության կառավարության սահմանված կարգով կարող է կատարել Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի կողմից իրականացվող յուրաքանչյուր ծրագրի գծով պետական բյուջեի մասին օրենքով սահմանված՝ հատկացումների ընդհանուր գումարի 15 տոկոս չափաքանակը չգերազանցող ներքին վերաբաշխումներ՝ բյուջետային ծախսերի տնտեսագիտական դասակարգման հոդվածների միջև (եթե տվյալ տարվա պետական բյուջեի մասին օրենքով այլ բան նախատեսված չէ)»:

Ներկայացված դիտողություններն ու վերլուծությունները ցույց են տալիս, որ օրենսդիր մարմնում՝

- օրենքների ընդունման՝ առաջարկվող կարգավորումները գործող կարգավորումներ համեմատ կորցրել են իրենց ճկունությունն ու օպերատիվությունը,

- ընթացակարգային և բովանդակային մոտեցումներով շրջանցվում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ նախատեսված Հայաստանի Հանրապետության կառավարության՝ որպես օրենսդրական նախաձեռնության իրավունքի միասնական սուբյեկտի իրավունքի իրացումը՝ այն տարալուծվում և վերածվում է գլխադասային հանձնաժողով - առանձին նախարարությունների հարաբերության,

- բավարար երաշխավորված չէ օրենսդիր, գործադիր և դատական իշխանությունների բաժանման ու հավասարակշռման Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրական նորմը:

Կարծում ենք, որ նախագիծը կարիք ունի Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության և նրա հիմնավորման մաս կազմող Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրական փոփոխությունների հայեցակարգի դրույթների հետ համադրման:

Ելնելով շարադրվածից՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը սահմանադրական օրենքի նախագիծը ընդունելի կհամարի իր կողմից ներկայացված առաջարկությունների ընդունման դեպքում:

Միաժամանակ հայտնում ենք, որ ներկայացված օրենքի նախագիծը Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովում քննարկելիս հարակից զեկուցմամբ հանդես կգա Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարար Արփիինե Հովհաննիսյանը:

Օրենքի նախագծի ընդունման դեպքում Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշման կամ այլ իրավական ակտի ընդունման անհրաժեշտություն չի առաջանում:

Կից ներկայացվում են օրենքի նախագծի կարգավորման ազդեցության գնահատման եզրակացությունները:

Հարգանքով՝

ԿԱՐԵՆ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ

«Ազգային ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքի նախագծի վերաբերյալ

«Ազգային ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքի նախագծի ընդունումն առողջապահության բնագավառի վրա ազդեցություն չի ունենա:

Եզրակացություն

«Ազգային ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքի նախագծի բյուջետային բնագավառում կարգավորման ազդեցության գնահատման վերաբերյալ

«Ազգային ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքի նախագիծը՝ ընդունվելու կամ չընդունվելու դեպքում, բյուջետային բնագավառում քաղաքականության փոփոխմանը չի հանգեցնում: Միաժամանակ նախագծի ընդունումը կարող է հանգեցնել ՀՀ պետական և համայնքների բյուջեների ինչպես մուտքերի, այնպես էլ ելքերի փոփոխության:

ՀԱԿԱԿՈՒՌՈՒԹՅՈՒՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

«Ազգային ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքի նախագծի վերաբերյալ

«Ազգային ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքի նախագիծն իր մեջ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2009 թվականի հոկտեմբերի 22-ի «Նորմատիվ իրավական ակտերի նախագծերի հակակոռուպցիոն բնագավառում կարգավորման ազդեցության գնահատման իրականացման կարգը հաստատելու մասին» թիվ 1205-Ն որոշմամբ հաստատված կարգի 9-րդ կետով նախատեսված որևէ կոռուպցիոն գործոն չի պարունակում:

ԵՋՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

«Ազգային Ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքի նախագծի մրցակցության բնագավառում կարգավորման ազդեցության գնահատման

«Ազգային Ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքի նախագծով (այսուհետ՝ Նախագիծ) առաջարկվող փոփոխություններն ուղղված են նոր Սահմանադրության կենսագործմանը և Ազգային Ժողովի գործունեության բարելավմանը, մասնավորապես՝ նախատեսվում է կարգավորել Ազգային Ժողովի նիստերի անցկացման և Ազգային Ժողովի նիստում հարցերի քննարկման ընդհանուր կարգին առնչվող հարցերը, օրենսդրական գործընթացին, պետական բյուջեի մասին օրենքի նախագծի ներկայացման քննարկմանը և պատգամավորների լիազորություններին առնչվող հարցերը:

Նախագծով կարգավորվող շրջանակները չեն առնչվում որևէ առանձին ապրանքային շուկայի հետ, ուստի և Նախագծի ընդունմամբ որևէ առանձին ապրանքային շուկայում մրցակցային դաշտի վրա ազդեցություն լինել չի կարող:

Հիմք ընդունելով նախնական փուլի արդյունքները՝ արձանագրվել է Նախագծի ընդունմամբ մրցակցության միջավայրի վրա *ազդեցություն չհայտնաբերվելու եզրակացություն:*

ԵՋՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

«Ազգային Ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքի նախագծի տնտեսական, այդ թվում՝ փոքր և միջին ձեռնարկատիրության բնագավառում կարգավորման ազդեցության գնահատման

«Ազգային Ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքի նախագծի (այսուհետ՝ Նախագիծ)՝ գործարար և ներդրումային միջավայրի վրա կարգավորման ազդեցության գնահատման նպատակով իրականացվել են նախնական դիտարկումներ:

Գնահատման նախնական փուլում պարզ է դարձել, որ Նախագծով, ի թիվս այլ փոփոխությունների, նախատեսվում է կարգավորել Ազգային Ժողովի նիստերի անցկացման և Ազգային Ժողովի նիստերի ընթացքում հարցերի քննարկման ընդհանուր կարգին, օրենսդրական գործընթացին, պետական բյուջեի մասին օրենքի նախագծի ներկայացման քննարկմանը և պատգամավորների լիազորություններին առնչվող հարցերը:

Նախագծի ընդունման և կիրարկման արդյունքում գործարար և ներդրումային միջավայրի վրա կնախատեսվի *չեզոք ազդեցություն:*

ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՄԱՍԻՆ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

«Ազգային ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքի նախագծի բնապահպանության բնագավառում կարգավորման

1. «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքի նախագծի (այսուհետ՝ Օրենք) ընդունման արդյունքում շրջակա միջավայրի օբյեկտների՝ մթնոլորտի, հողի, ջրային ռեսուրսների, ընդերքի, բուսական և կենդանական աշխարհի, հատուկ պահպանվող տարածքների վրա բացասական հետևանքներ չեն առաջանա:

2. Օրենքի նախագծի չընդունման դեպքում շրջակա միջավայրի օբյեկտների վրա բացասական հետևանքներ չեն առաջանա:

3. Օրենքի նախագիծը բնապահպանության ոլորտին չի առնչվում, այդ ոլորտը կանոնակարգող իրավական ակտերով ամրագրված սկզբունքներին և պահանջներին չի հակասում:

Օրենքի կիրարկման արդյունքում բնապահպանության բնագավառում կանխատեսվող հետևանքների գնահատման և վարվող քաղաքականության համեմատական վիճակագրական վերլուծություններ կատարելու անհրաժեշտությունը բացակայում է:

Եզրակացություն

«Ազգային ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքի նախագծի առնչությամբ սոցիալական պաշտպանության ոլորտում կարգավորման ազդեցության գնահատման

«Ազգային ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքի նախագծի առնչությամբ կարգավորման ազդեցության գնահատումը կատարվել է «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 27.1 հոդվածի և ՀՀ Կառավարության 2010 թվականի հունվարի 14-ի թիվ 18-Ն որոշման համաձայն:

Նախագծի սոցիալական պաշտպանության ոլորտում կարգավորման ազդեցության գնահատումը կատարվել է սոցիալական պաշտպանության ոլորտի և դրա առանձին ենթաոլորտների իրավիճակի բնութագրիչների և դրանց ինդիկատորների հիման վրա:

Նախագիծը՝

ա) ռազմավարական կարգավորման ազդեցության տեսանկյունից ունի **չեզոք ազդեցություն**.

բ) շահառուների վրա կարգավորման ազդեցության տեսանկյունից ունի **չեզոք ազդեցություն**: